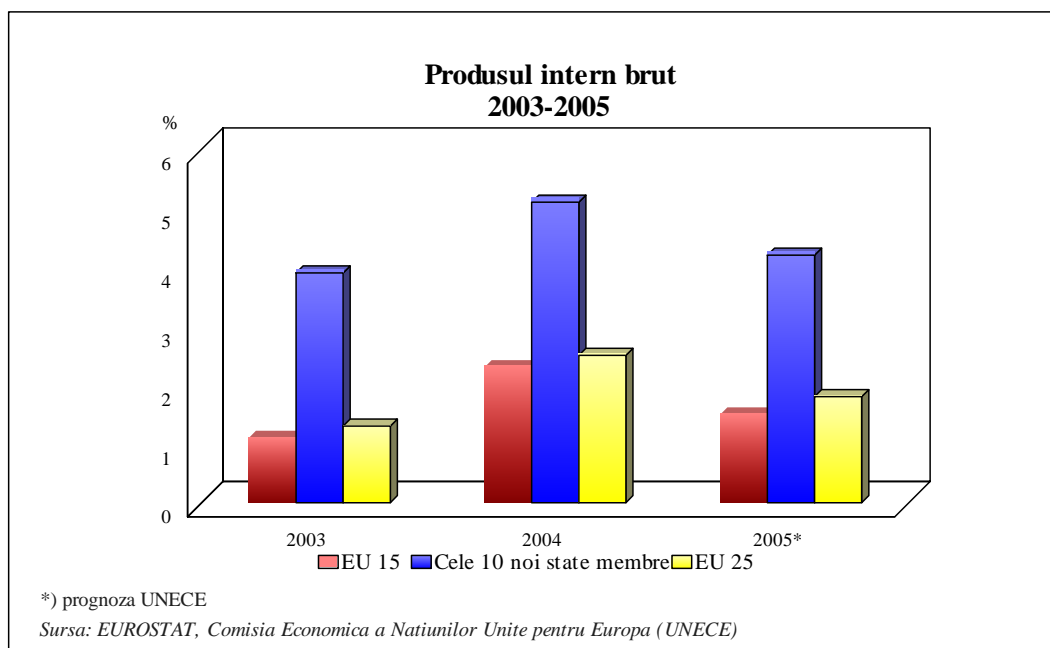

Evoluția prețurilor de consum în noile state membre ale Uniunii Europene și evoluții posibile în România

I. Impactul aderării asupra prețurilor de consum în noile state membre

Extinderea Uniunii Europene prin aderarea, la 1 Mai 2004, a celor 10 țări, a avut consecințe pozitive atât asupra economiei noilor state membre, cât și a Uniunii în ansamblu. Ea a însemnat, în principal, ieșirea din recesiune și revenirea la ritmuri de creștere economică mai ridicate.

La nivelul Uniunii, acestea s-au concretizat în creșterea consumului, investițiilor, exporturilor, produsului intern brut și a gradului de ocupare a forței de muncă, dar și în consolidarea poziției sale în contextul economiei mondiale. Pentru noile state membre, extinderea Uniunii a marcat începutul unei perioade de creștere economică, bazată, în principal, pe intensificarea cererii interne și pe investiții.

Unul dintre aspectele negative cărora noile state membre au trebuit să le facă față a fost creșterea prețurilor. Cu excepția Slovaciei, Sloveniei și Ciprului, în care variațiile prețurilor de consum nu le-au depășit pe cele din anul 2003, celelalte state s-au confruntat, în 2004, cu creșterea semnificativă a inflației, care s-a atenuat parțial în anul 2005. Cele mai ridicate rate ale inflației s-au înregistrat în Letonia (de la 2,9% la 6,2%), Polonia (de la 0,8% la 3,5%), Cehia (de la 0,1% la 2,8%), Lituania (de la -1,2% la 1,2%) și Ungaria (de la 4,7% la 6,8%).

Variația indicelui prețurilor de consum, armonizat conform clasificării COICOP

- % -

	2002	2003	2004	2005
Ungaria	5,3	4,7	6,8	3,6
Estonia	3,6	1,3	3,1	4,1
Lituania	0,3	-1,2	1,2	2,7
Polonia	1,9	0,8	3,5	2,1
Letonia	1,9	2,9	6,2	6,7
Cehia	1,8	0,1	2,8	1,9
Slovacia	3,1	8,5	7,5	2,7
Cipru	2,8	4,1	2,3	2,6
Malta	2,2	1,3	2,8	3,0
Slovenia	7,5	5,5	3,6	2,5

Sursa: Institutele Naționale de Statistică

Principalele cauze care au stat la baza sporirii ratei inflației în noile state membre au fost:

- majorarea prețurilor produselor alimentare peste nivele indicilor totali ai prețurilor de consum, cu excepția Ungariei, Slovaciei și Sloveniei, dar care au pierdut din amplitudine în anul următor (Anexa 1);
- creșterea prețurilor la băuturi alcoolice și tutun datorată obligativității alinierii accizelor la cerințele europene peste majorările anului anterior, cu excepția Sloveniei și Estoniei, țări în care efectul a fost în parte contrabalansat de un curs de schimb fix și a Slovaciei, care a beneficiat de aprecierea substanțială a monedei naționale;
- majorarea cheltuielilor de sănătate, cele mai mari creșteri fiind în Slovacia și Ungaria;
- creșterea prețurilor pentru întreținerea locuinței, gaze și electricitate, în condițiile creșterii prețurilor internaționale la țiței și gaze, precum și alinierii prețurilor la energie electrică și termică la cele de pe piața europeană;
- creșterea prețurilor în transporturi (cu excepția Ciprului), tot ca efect al evoluțiilor pe piețele petroliere internaționale și, posibil, achiziționării de automobile din import; în țări ca Estonia, Polonia, Slovacia și Slovenia majorările au depășit modificările indicelui total;
- armonizarea legislației fiscale cu acquis-ul comunitar (TVA, taxe vamale, accize).

Pe de altă parte, e posibil ca prețurile de import să fi avut o influență favorabilă asupra prețurilor interne, aprecierea monedelor naționale sau rata de schimb fixă reprezentând elemente de susținere. Astfel, în majoritatea țărilor prețurile la îmbrăcăminte și încălțăminte, ca și cele la mobilier și echipament casnic au scăzut față de anul 2003 sau, chiar dacă au crescut, creșterile au fost sub cele înregistrate în anul anterior și sub valorile IPC total.

Efectul scăderii cursului de schimb poate fi observat și în ceea ce privește comunicațiile, în care au avut loc diminuări de preț în majoritatea țărilor analizate. O situație aparte a avut loc în Cehia, în care prețurile serviciilor poștale și de telecomunicații au crescut cu circa 15 puncte procentuale comparativ cu anul 2003, pe seama majorării masive a tarifelor telefonice și telegrafice.

Bunurile și serviciile din categoria odihnă, recreere și cultură au înregistrat creșteri și în anul 2004, dar de mai mică amploare decât în anul anterior sau decât indicele total al prețurilor de consum. Aceeași influență au avut și costurile legate de educație, cu excepția Ungariei, Slovaciei și Ciprului.

În anul aderării la Uniunea Europeană, doar în trei din cele 10 noi state membre prețurile de consum au crescut într-un ritm mai redus comparativ cu anul dinaintea aderării, respectiv în Slovenia, Slovacia și Cipru. Astfel, în Slovenia, deși majoritatea prețurilor au crescut, creșterile s-au situat sub cele din anul 2003, contrabalansând majorarea cu 7,0% a prețurilor reglementate, fapt ce a făcut posibilă diminuarea inflației de la 5,5% la 3,6% în 2004. Pe ansamblu, cheltuielile cu întreținerea locuinței, apă, electricitate, gaze și alți combustibili s-au mărit cu numai 0,6 puncte procentuale față de anul 2003. Diminuarea inflației a fost susținută și de o rată de schimb fixă, stabilită de banca centrală.

De asemenea, în Slovacia, creșterile prețurilor au fost sub nivelul celor din anul anterior (7,5% comparativ cu 8,5% în 2003), deși prețurile reglementate au fost ajustate în mod semnificativ, atât în 2003, cât și în anul aderării, astfel încât cheltuielile cu întreținerea locuinței au crescut cu 17,4%, respectiv cu 13,3%, mult peste media inflației anuale. Totuși, majorările celorlalte categorii de prețuri, care nu au atins nivelele din anul 2003, ca și aprecierea monedei naționale, au contribuit la diminuarea inflației.

În Cipru, inflația a coborât de la 4,1% la 2,3% în 2004, în condițiile scăderii semnificative a prețurilor în comunicații și transport și a unor creșteri ale celorlalte prețuri sub nivelul celor din anul anterior.

Putem afirma că șocul resimțit în 2004 a fost parțial absorbit în anul următor, când evoluția ascendentă a prețurilor a continuat, dar în 6 din cele 10 țări a avut o amploare mai mică decât în anul precedent. Aceasta s-a datorat majorării în continuare a prețurilor reglementate, la care s-au adăugat

transporturile și cheltuielile de sănătate, în timp ce la celelalte categorii de prețuri s-au înregistrat creșteri mai mici decât cele din anul anterior sau chiar scăderi de preț.

În Estonia, Cipru, Letonia, Lituania și Malta inflația a fost, totuși, peste nivelul din 2004. Datele disponibile reflectă că în Estonia au contribuit la această creștere, pe lângă cele menționate mai sus, băuturile alcoolice, tutunul și produsele alimentare, iar în Cipru – costurile legate de educație.

II. Influența aderării asupra prețurilor în România

Extinzând analiza în cazul României, apreciem că este posibil să ne confruntăm cu un fenomen similar de creștere a prețurilor odată cu aderarea la Uniunea Europeană, existând factori de risc, care pot acționa în direcția frânării dezinflației. Astfel, printre factorii de risc, mai ales din perspectiva impactului lor asupra anticipațiilor inflaționiste, pot fi amintiți calendarul și magnitudinea ajustărilor de prețuri administrate, precum și modificările politicii fiscale care vor avea loc în perioada următoare.

Astfel, în perioada următoare, vor avea loc noi ajustări ale prețurilor reglementate, în special la energie electrică, termică și gaze, care se vor regăsi în cheltuielile cu întreținerea locuinței și, implicit, în indicele prețului de consum. Aceasta în condițiile în care a fost revizuit calendarul de majorare a prețului la gaze naturale, energie termică și electrică de către autoritățile de reglementare. În acest sens, prețul gazelor naturale din producția internă ar urma să se alinieze la cele din import până la sfârșitul anului 2008. În ceea ce privește energia electrică, va avea loc o liberalizare completă a acestei piețe până la începutul anului 2007, concomitent cu liberalizarea parțială a prețului la energie termică și renunțarea la tariful de referință de nivel național.

De asemenea, considerăm că armonizarea legislației fiscale cu acquis-ul comunitar, în ceea ce privește accizele, va afecta inflația, odată cu aderarea României la UE.

În domeniul accizelor armonizate, va avea loc majorarea acestora la principalele grupe de produse supuse acestui regim cu intrare în vigoare la data de 1 ianuarie 2007, potrivit calendarelor de creștere graduală a accizelor până la atingerea nivelelor minime impuse (la benzina cu plumb, păcura, electricitate utilizată în scop comercial, electricitate utilizată în scop necomercial), precum și introducerea de noi produse în sfera de aplicare a accizelor (gazul natural utilizat drept combustibil pentru încălzire în scop comercial și necomercial).

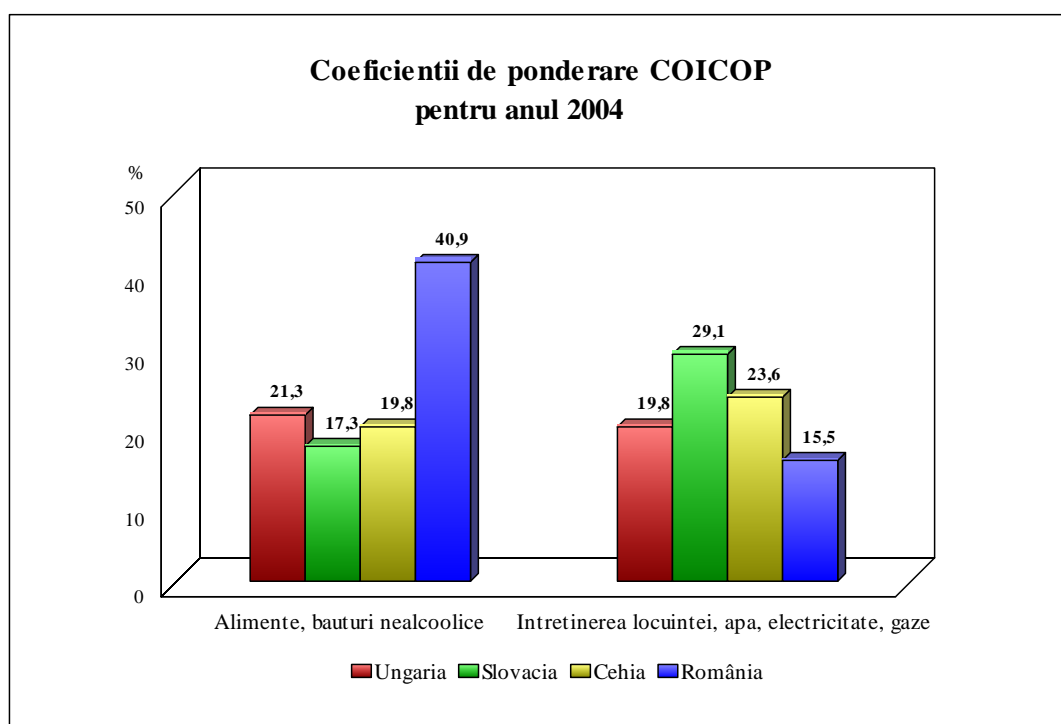
În sprijinul procesului de dezinflație ar putea veni și politica bugetară adecvată, care prin ritmicitatea cu care ar efectua cheltuielile (îndreptate, în special, către obiective productive) ar putea conduce la deficite echilibrate de-a lungul anului și ar putea contribui la creșterea productivității muncii și,

implicit, la creșterea economică.

De asemenea, la încetinirea sau chiar stoparea dezinflației ar mai putea contribui creșterea peste așteptări atât a prețurilor internaționale ale țițeiului și gazelor naturale, cât și a prețurilor unor produse alimentare.

În România, alimentele și băuturile nealcoolice au o pondere mare, reprezentând circa 40% din coșul de consum, aproape dublu față de ponderile celor trei state ale căror date au fost disponibile, respectiv 20% în Cehia, 17% în Slovacia și 21% în Ungaria (Anexa 2).

În ceea ce privește întreținerea locuinței, ponderea prețurilor legate de aceasta în coșul de consum, deși relativ mică în comparație cu celelalte țări, este a doua ca valoare, după produsele alimentare. Orice modificare a prețurilor acestor grupe, datorită ponderilor mari pe care le dețin în coșul de consum, conduce la creșterea indicelui total.

Pe baza presupunerii că ar putea avea loc și în România, în anul aderării, majorări de preț la nivelul creșterilor medii din cele 10 țări care au aderat în 2004, pornind de la valorile anuale pentru fiecare țară, atât ale IPC, cât și ale grupelor de mărfuri și servicii, s-au calculat valorile medii ale acestor indici. În urma aplicării acestor valori la ponderile grupelor respective (conforme cu clasificarea COICOP) din România (estimate de CNP), s-a încercat obținerea unui indice mediu total. Astfel a rezultat o creștere ca medie anuală a prețurilor de consum pentru anul 2007 de 4,2 %.

- % -

Cod și denumire categorie	România*	Indice mediu	Contribuție
TOTAL	100		
01 – Alimente, băuturi nealcoolice	39,43	104,1	1,62
02 – Băuturi alcoolice și tutun	5,32	106,2	0,33
03 – Îmbrăcăminte și încălțăminte	7,93	99,8	-0,02
04 – Întreținerea locuinței, apă, electricitate, gaze și alți combustibili	19,12	106,7	1,28
05 – Mobilier, echipament casnic	2,49	100,1	0,00
06 – Sănătate	4,08	105,0	0,20
07 – Transport	7,24	104,7	0,34
08 – Comunicații	6,96	100,3	0,02
09 – Odihnă, recreere și cultură	2,17	102,1	0,05
10 – Educație	1,93	108,9	0,17
11 – Restaurante și hoteluri	0,85	106,0	0,05
12 – Diverse bunuri și servicii	2,47	104,5	0,11
IPC total		104,2	

*) Coeficienții de ponderare estimați de CNP pe baza datelor din 2006

Această presupunere se situează cu 0,8 puncte procentuale sub inflația prognozată pentru anul 2007 (respectiv o medie anuală de 5%). Este puțin probabil ca o medie a indicilor din noile țări membre să se aplice României, mai ales în cazul grupei întreținerea locuinței, apă, electricitate, gaze și alți combustibili, unde estimăm că valorile vor fi considerabil mai mari.

Totodată, trebuie menționat că valorile medii anuale, datorită metodologiei de calcul, sunt foarte sensibile atât la distribuția lunară, cât și la evoluțiile din anul anterior. Astfel, aplicarea majorărilor de preț începând cu 1 ianuarie 2007 pentru unele produse cu prețuri administrate, așa cum este de așteptat, pot conduce la creșterea mediilor anuale în mod sensibil comparativ cu situația în care aceleași majorări de preț sunt aplicate la sfârșitul anului 2007.

Totuși, această valoare constituie o certificare a faptului că prognoza pentru anul 2007 este realizabilă, dacă nu intervin factori perturbatori, precum majorări exagerate ale unor prețuri internaționale, sau ajustări substanțiale ale prețurilor administrate.

Variațiile prețurilor de consum clasificate conform COICOP

		Ungaria	Estonia	Polonia	Cehia	Slovacia	Cipru	Slovenia
IPC	2003	4,7	1,3	0,8	0,1	8,5	4,1	5,5
	2004	6,8	3,1	3,5	2,8	7,5	2,3	3,6
	2005	3,6	4,1	2,1	1,9	2,7	2,6	2,5
Alimente și băuturi nealcoolice	2003	2,7	-1,7	-1,2	-2,1	3,4	5,4	4,7
	2004	5,7	4,2	6,2	3,4	4,8	4,0	0,5
	2005	1,7	3,5	2,1	-0,3	-1,4	1,6	-0,8
Băuturi alcoolice și tutun	2003	10,7	3,0	-2,5	1,0	12,1	25,3	12,6
	2004	11,6	2,1	2,5	2,9	8,5	10,3	5,8
	2005	2,8	4,2	2,7	1,4	-0,6	0,2	4,0
Îmbrăcăminte și încălțăminte	2003	3,0	1,3	-2,4	-4,9	2,6	2,0	6,2
	2004	3,5	-0,4	-3,5	-4,0	0,5	0,8	1,7
	2005	0,3	1,9	-5,4	-5,3	-0,9	-2,2	0,9
Întreținerea locuinței, apă, gaze, electricitate	2003	-	3,0	3,3	2,1	17,4	5,3	6,7
	2004	10,9	4,1	4,0	3,5	13,3	4,2	7,3
	2005	6,2	7,0	3,3	4,1	7,9	5,4	9,0
Mobilier, echipament casnic	2003	-	-	0,5	-1,5	0,7	3,8	4,8
	2004	1,0	-	1,7	-1,9	-2,2	-0,5	2,3
	2005	-0,2	-	-	-2,0	-3,5	0,6	3,6

		Ungaria	Estonia	Polonia	Cehia	Slovacia	Cipru	Slovenia
Sănătate	2003	-	13,6	2,0	4,1	7,4	5,8	5,8
	2004	7,2	4,7	2,0	3,1	13,4	3,7	1,5
	2005	8,4	2,1	2,6	7,6	9,2	0,4	-0,2
Transport	2003	-	-0,4	4,6	0,0	9,3	0,3	4,8
	2004	5,7	5,4	7,9	2,2	9,4	-3,1	5,7
	2005	5,5	9,3	4,9	1,4	1,9	3,8	2,8
Comunicații	2003	-	5,2	-0,1	-2,0	3,2	-7,9	1,5
	2004	-0,1	-1,6	-0,1	12,9	0,4	-8,5	0,2
	2005	0,1	-4,1	-	7,6	-0,7	-10,3	0,1
Odihnă, recreere și cultură	2003	-	0,2	1,6	-0,4	3,6	3,7	4,9
	2004	4,5	0,0	0,8	1,0	2,6	2,3	3,7
	2005	2,7	0,7	0,6	1,8	0,5	1,1	2,5
Educație	2003	-	3,9	2,3	3,0	6,0	4,3	4,4
	2004	12,7	2,8	2,5	2,6	33,7	3,9	7,3
	2005	8,3	3,4	3,2	2,3	32,2	5,2	7,0
Restaurante și hoteluri	2003	-	4,0	1,2	1,8	7,7	5,5	7,4
	2004	10,3	4,1	2,5	5,8	9,8	4,7	5,2
	2005	5,8	4,0	-	4,6	4,4	3,3	4,5
Diverse bunuri și servicii	2003	-	2,8	0,1	2,8	11,9	5,8	6,3
	2004	5,5	3,7	1,3	4,2	7,9	5,2	3,9
	2005	2,8	2,9	-	1,0	2,7	3,8	1,9

Sursa: Institutelor Naționale de Statistică

Coeficienții de ponderare COICOP pentru anul 2004

Cod și denumire categorie	Ungaria*	Slovacia	Cehia	România**
01 – Alimente și băuturi nealcoolice	21,28	17,32	19,76	40,93
02 – Băuturi alcoolice și tutun	9,82	4,79	7,92	5,29
03 – Îmbrăcăminte și încălțăminte	5,93	4,48	5,69	8,04
04 – Întreținerea locuinței, apă, electricitate, gaze și alți combustibili	19,78	29,10	23,64	15,47
05 – Mobilier, echipament casnic	5,31	5,21	6,79	1,96
06 – Sănătate	6,10	2,17	1,43	3,32
07 – Transport	12,00	9,77	10,14	9,28
08 – Comunicații	4,72	3,84	2,25	6,72
09 – Odihnă, recreere și cultură	7,55	8,87	9,55	2,94
10 – Educație	1,10	1,13	0,45	1,47
11 – Restaurante și hoteluri	4,88	7,02	7,42	0,81
12 – Diverse bunuri și servicii	1,53	6,3	4,96	3,77
TOTAL	100	100	100	100

* 2003

** calcule CNP, utilizând coeficienții de ponderare ai bunurilor și serviciilor din coșul de consum